ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Έρευνα στην Εκπαίδευση

Τόμ. 10, Αρ. 1 (2021)

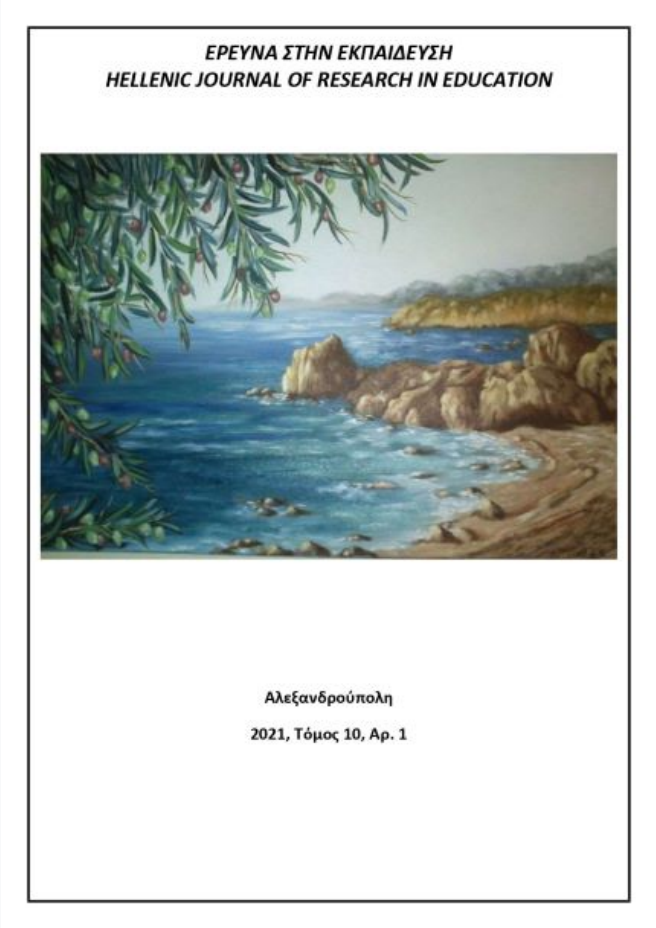

Αναιρώντας τη Μαθητική Διαρροή: Μία εμπειρική συγκριτική ανάλυση του πληθυσμού των ενήλικων εκπαιδευόμενων στους νομούς της Περιφέρειας Κρήτης

Νικόλαος Μπιτσάκος

doi: 10.12681/hjre.25673

Copyright © 2021, Νικόλαος Μπιτσάκος

Άδεια χρήσης Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μπιτσάκος Ν. (2021). Αναιρώντας τη Μαθητική Διαρροή: Μία εμπειρική συγκριτική ανάλυση του πληθυσμού των ενήλικων εκπαιδευόμενων στους νομούς της Περιφέρειας Κρήτης. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, *10*(1), 40–51. https://doi.org/10.12681/hjre.25673

Έρευνα στην Εκπαίδευση
eISSN 2241-7303
2021, Τόμος 10, Τεύχος 1, σσ. 40-51
doi: https://doi.org/10.12681/hjre.25673

©Εργαστήριο Παιδαγωγικής Έρευνας και Εκπαιδευτικών Πρακτικών
Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Αναιρώντας τη Μαθητική Διαρροή: Μία εμπειρική συγκριτική ανάλυση του πληθυσμού των ενήλικων εκπαιδευόμενων στους νομούς της Περιφέρειας Κρήτης

Νικόλαος Μπιτσάκος[α]

[α] Μεταδιδακτορικός ερευνητής, Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η συγκριτική ανάλυση του φαινομένου της Μαθητικής Διαρροής μεταξύ των Νομών της Περιφέρειας Κρήτης. Αποτελεί μία εμπειρική συγκριτική ανάλυση ανάμεσα σε ενήλικους εκπαιδευόμενους, οι οποίοι ως ανήλικοι είχαν εγκαταλείψει πρόωρα την εκπαίδευση και πλέον φοιτούν σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ). Συγκεκριμένα εξετάζονται τα αίτια της Μαθητικής Διαρροής κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καθώς και συγκρίνονται οι πληθυσμοί των εκπαιδευόμενων στις δομές εκπαίδευσης ενηλίκων των Νομών της περιφέρειας. Το μοντέλο της έρευνας επιβεβαιώθηκε κατά την Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση με την προτεινόμενη κατηγοριοποίηση των αιτιών της Μαθητικής Διαρροής σε οικονομικούς, κοινωνικούς, ατομικούς και εκπαιδευτικούς παράγοντες. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι όσον αφορά τα αίτια της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις ανάμεσα στους Νομούς της ίδιας Περιφέρειας. Επιπλέον, όσον αφορά τη σύγκριση των πληθυσμών των εκπαιδευόμενων των δομών εκπαίδευσης δεύτερης ευκαιρίας των Νομών η μελέτη καταλήγει ότι ο πληθυσμός των ενήλικων εκπαιδευόμενων που επιστρέφουν στην εκπαίδευση αποτελούν μία ετερογενή πληθυσμιακή ομάδα, καθώς εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές κυρίως όσον αφορά το φύλο, τη χώρα προέλευσης και την εργασιακή κατάσταση μετά την εγκατάλειψη του σχολείου.

Abstract

The purpose of this paper is the comparative analysis of the phenomenon of Early School Leaving between the prefectures of the Region of Crete. It is an empirical comparative analysis of adult learners who, as minors, had left education early and are now studying in Second Chance Schools. In particular, the causes of the Early School Leaving during compulsory education are examined, as well as the populations of the adult education structures in the prefectures of the region. The research model was confirmed during the Confirmatory Factor Analysis with the proposed categorization of the causes of Early School Leaving into economic, social, individual and educational factors. The results of the research showed that, as regards the causes of Early School Leaving, differences exist between the prefectures of the same region. In addition, as regards comparing the populations of the second-chance structures in the prefectures, the study concludes that the population of adult learners returning to education is a heterogeneous population group, with statistically significant differences mainly in terms of sex, country of origin and the employment situation following school leaving.

© 2021, Νικόλαος Μπιτσάκος
Άδεια CC-BY-SA 4.0

Λέξεις-κλειδιά: μαθητική διαρροή, δομές εκπαίδευσης ενηλίκων, Περιφέρεια Κρήτης
Key words: early school leaving, adult education structures, Region of Crete

1. Εισαγωγή

Με τον όρο Μαθητική Διαρροή (εφεξής ΜΔ) αναφερόμαστε στην πρόωρη εγκατάλειψη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης μη έχοντας αποκτήσει μία ειδίκευση ή έναν απολυτήριο τίτλο. Η ΜΔ

Υπεύθυνος επικοινωνίας: *Νικόλαος Μπιτσάκος*, Πανεπιστήμιο Κρήτης, fksp6066@fks.uoc.gr

URL: http://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/hjre/index

επιδρά αρνητικά ανεξαρτήτως εκπαιδευτικής βαθμίδας στην κοινωνία και στα άτομα που αποτελούν μία ετερογενή πληθυσμιακά ομάδα (Janosz, Le Blanc, Boulerice, & Tremblay, 2000). Οι διαφορετικοί ορισμοί φανερώνουν τη διαφορετική οπτική κάθε ερευνητή ανάλογα με το ερευνητικό του ενδιαφέρον (Ρουσέας & Βρετάκου, 2006). Σύμφωνα με τον ορισμό της Eurostat (2016), ο οποίος χρησιμοποιείται από την πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών, στο φαινόμενο της ΜΔ εντάσσονται τα άτομα τα οποία εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο και τηρούν τις εξής προϋποθέσεις (European Commission, EACEA, Eurydice & Cedefop, 2014):

- βρίσκονται στην ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών,
- το ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης αντιστοιχεί στον κατώτερο κύκλο υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (το αντίστοιχο του ελληνικού Γυμνασίου) ή μικρότερο και
- δεν έχουν συμμετάσχει σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης τέσσερις εβδομάδες πριν από την ημέρα συλλογής των στοιχείων.

Τα αίτια της ΜΔ μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε κοινωνικά-οικογενειακά αίτια (Rumberger, 1983· McNeal, 1999· Keppens & Spruyt, 2018), οικονομικά-επαγγελματικά (Lavrijsen & Nicaise 2013·Patterson, 2008), ατομικά (Dekkers & Driessen, 1997· Ferguson et al., 2005· NESSE, 2010) και εκπαιδευτικά αίτια (Wehlage & Rutter, 1986· De Witte et al., 2013· European Commission, EACEA, Eurydice & Cedefop, 2014). Προηγείται της ΜΔ μία διαρκής διαδικασία απεμπλοκής από το σχολείο με απαρχή τις πρώτες τάξεις της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Keppens & Spruyt, 2017). Τα προαναφερθέντα αίτια μπορεί να διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή. Συγκεκριμένα, σε αντίστοιχη έρευνα στη Γαλλία παρατηρήθηκαν διαφοροποιήσεις εντός της ίδιας διοικητικής Περιφέρειας και αυτό επειδή καθεμία περιοχή μπορεί να παρουσιάζει σημαντικές διαφορές και ιδιαιτερότητες. Οι διαφορές και ανισότητες ανά περιοχή, αντανακλώνται στους δείκτες συνθηκών διαβίωσης με κυριότερο δείκτη τη γονική απασχόληση, που εξηγεί εν μέρει τις συνθήκες διαβίωσης και κατ' επέκταση επιδρά και στην πιθανότητα εγκατάλειψης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (De Witte & Van Klaveren, 2012· Boudesseul, Grelet & Vivent 2012). Μία διαφορετική άποψη διατυπώνει ο Rumberger (2001) αναφέροντας ότι ο τόπος κατοικίας του/της μαθητή/τριας δεν φαίνεται να επηρεάζει σημαντικά τη ΜΔ, καθώς απαιτείται η συνεπίδραση επιπλέον παραγόντων. Ο γεωγραφικός προσδιορισμός της κατοικίας του/της μαθητή/τριας κρίνεται ως ο λιγότερο σημαντικός, καθώς μπορεί να μετακινηθεί σε άλλη περιοχή ενώ άλλοι παράγοντες ΜΔ όπως για παράδειγμα το φύλο, η εθνικότητα και η κοινωνικοοικονομική προέλευση δεν είναι ευμετάβλητοι (Baye et al., 2005).

Η Ελλάδα αποδίδει καλύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ στη ΜΔ με 4,1%, σε σύγκριση με τον μέσο όρο του 10,3% της ΕΕ το 2019. Το ποσοστό ΜΔ της Ελλάδας μειώνεται συνεχώς την τελευταία πενταετία με αυξημένους ρυθμούς από 7,9% το 2015, σε 6,2% το 2016, σε 6,0% το 2017 και με αυξανόμενο ρυθμό μείωσης το 2018 φτάνοντας στο 4,7% (Eurostat, 2020). Ωστόσο, όσον αφορά την Περιφέρεια Κρήτης, παρατηρείται ότι παρότι ακολουθεί την τάση μείωσης που εμφανίζεται σε Ελλάδα και Ευρώπη, ο μέσος όρος σε επίπεδο Περιφέρειας είναι συνεχώς μεγαλύτερος από τον εθνικό μέσο όρο (Πίνακας 1). Παρατηρείται ότι στις τουριστικές περιοχές, όπου οι νέοι απασχολούνται εποχιακά, τα ποσοστά της ΜΔ είναι υψηλότερα, όπως και στην Περιφέρεια Κρήτης (Ρουσέας & Βρετάκου, 2006). Κατά αντίστοιχο τρόπο, η ΜΔ πλήττει περισσότερο τις αγροτικές περιοχές σε σχέση με τις αστικές, αντανακλώντας σε ένα βαθμό τα μη προνομιούχα κοινωνικοοικονομικά στρώματα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (Κάτσικας & Καββαδίας 2000· Ασκούνη, 2006).

Πίνακας 1: Μαθητική διαρροή σε Κρήτη, Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση.

	2015	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**Μεταβολή 2015-2019**
ΕΕ (28 χώρες)	11,0	10,7	10,5	10,5	10,3	-0,7
Σύνολο Ελλάδας	7,9	6,2	6,0	4,7	4,1	-3,8
Περιφέρεια Κρήτης	10,8	9,0	9,5	7,2	5,9	-5,9

Προσαρμοσμένο από το πρωτότυπο, Πηγή: Eurostat (2020).

Ωστόσο, ο μέσος όρος της ΜΔ αντιστοιχεί στη συνολική διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, οπότε καλύπτει τις διαφοροποιήσεις που εντοπίζονται ανάμεσα στις δύο βαθμίδες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμιας και κατώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης). Κατά παρόμοιο τρόπο, ο μέσος όρος σε επίπεδο της Περιφέρειας Κρήτης δεν αναδεικνύει της διαφορές στο ποσοστό της ΜΔ που εντοπίζονται στους επιμέρους Νομούς. Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, η κατανομή της ΜΔ κατά την διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης την τριετία 2015-2018 εμφανίζει μία τάση αύξησης κατά τη μετάβαση από την Πρωτοβάθμια στην κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Σύμφωνα με πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία στους Νομούς της Περιφέρειας εμφανίζει αύξηση κατά τη μετάβαση από τις πρώτες τάξεις της Πρωτοβάθμιας (Α΄, Β΄, Γ΄) στις επόμενες (Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄), με τη μεγαλύτερη στο Ν. Ρεθύμνης (+3,9%) και τη μικρότερη στο Ν. Ηρακλείου (+2,1%). Στην Περιφέρεια Κρήτης η ΜΔ παρουσιάζει ελάχιστη μείωση (0,5%) ανάμεσα στην πρώτη και δεύτερη τριετία ολοκλήρωσης φοίτησης της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αλλά στη συνέχεια παρουσιάζει αύξηση 2,7% ποσοστιαίων μονάδων κατά τη διάρκεια φοίτησης στο Γυμνάσιο.

Πίνακας 2: Η Μαθητική Διαρροή στην Πρωτοβάθμια και κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ανά τάξη στην Περιφέρεια Κρήτης την τριετία φοίτησης 2015-2018.

Περιφέρεια/Τάξεις	Α΄, Β΄, Γ΄	Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄	Τάξεις Γυμνασίου	Μεταβολή Β΄βάθμια-Α΄βάθμια
Χανιά	1,3%	1,0%	4,0%	+3,0%
Ρέθυμνο	1,2%	0,6%	4,5%	+3,9%
Ηράκλειο	1,6%	1,0%	3,1%	+2,1%
Λασίθι	1,8%	1,2%	4,3%	+3,1%
Κρήτης	1,5%	1,0%	3,7%	+2,7%

Προσαρμοσμένο από το πρωτότυπο, Πηγή: ΙΕΠ - Γραφείο Διερεύνησης και Αποτίμησης Εκπαιδευτικού Έργου, (2019).

Μία από τις κυριότερες πολιτικές αντιμετώπισης της ΜΔ είναι οι δομές εκπαίδευσης ενηλίκων, όπως τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (εφεξής ΣΔΕ) και τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας εντός Καταστημάτων Κράτησης (εφεξής ΣΔΕΚΚ). Τα ΣΔΕ και ΣΔΕΚΚ αποτελούν ένα ευέλικτο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων με το οποίο παρέχεται η δυνατότητα απόκτησης απολυτήριου Γυμνασίου, σε ενήλικους πολίτες, οι οποίοι εγκατέλειψαν πρόωρα την υποχρεωτική εκπαίδευση.

2. Μεθοδολογία

2.1. Σκοπός και ερευνητικός άξονας

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να ερευνηθούν συγκριτικά οι απόψεις των εκπαιδευόμενων των ΣΔΕ και ΣΔΕΚΚ στους Νομούς της Περιφέρειας Κρήτης, σχετικά με τα αίτια που τους οδήγησαν στη ΜΔ, καθώς και να εξετασθεί ο βαθμός ομοιογένειας ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευμένων της Περιφέρειας. Πραγματοποιήθηκε μία ποσοτική έρευνα, μία εμπειρική διερεύνηση των αιτιών που ωθούν τους εκπαιδευόμενους στην ΜΔ, η οποία επιτρέπει γενικεύσεις σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού και στην οποία τέθηκαν συγκεκριμένα ερωτήματα και συγκεντρώθηκαν μετρήσιμα δεδομένα (Creswell, 2011). Βασικός ερευνητικός άξονας είναι να εντοπιστεί κατά πόσο υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στα αίτια ΜΔ ανάμεσα στους Νομούς Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου και Λασιθίου καθώς και στα χαρακτηριστικά των ενήλικων εκπαιδευόμενων που φοιτούν στις δομές δεύτερης ευκαιρίας των Νομών της Κρήτης.

2.2. Ερευνητικό εργαλείο της έρευνας

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος μίας ευρύτερης πανελλήνιας έρευνας που επικεντρώνεται στις δομές δεύτερης ευκαιρίας κάθε Νομού. Η ποσοτική έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2017-2018 και ερευνητικό εργαλείο της αποτέλεσε ένα ανώνυμο ερωτηματολόγιο, το οποίο

περιελάμβανε ενημέρωση για τους σκοπούς της μελέτης, ώστε να γίνεται κατανοητό το αντικείμενο της έρευνας και 43 δηλώσεις σε κλίμακα Likert. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από το δείγμα της έρευνας. Οι δηλώσεις αφορούσαν τα πιθανά αίτια που οδηγούν στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου κατά την φοίτηση στην υποχρεωτική εκπαίδευση, όπως αυτές προήλθαν από τη μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας. Οι 43 δηλώσεις κατηγοριοποιήθηκαν σε τέσσερις διαστάσεις αιτίων: 1) οικονομικά-επαγγελματικά, 2) κοινωνικά-οικογενειακά, 3) ατομικά και 4) εκπαιδευτικά.

2.3. Επεξεργασία δεδομένων

Πραγματοποιήθηκε Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση (Confirmatory Factor Analysis) στο συνολικό δείγμα της Περιφέρειας Κρήτης, με στόχο την αξιολόγηση της καλής προσαρμογής του μοντέλου με το λογισμικό IBM® SPSS® Amos. Κατά την Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν τουλάχιστον τέσσερις δείκτες καλής προσαρμογής, αριθμός που κρίνεται απαραίτητος, ώστε να υπάρχει μία συνολική εικόνα του κατά πόσο το θεωρητικό μοντέλο επιβεβαιώνεται από τα δεδομένα (Griffin, 2005· Hair et al., 2014). Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν οι εξής δείκτες: α) x2/df, το πηλίκο x2 με τον βαθμό ελευθερίας df, με προτεινόμενη τιμή <3,0 για καλή προσαρμογή του μοντέλου, β) τον δείκτη CFI (Comparative FitIndex) με προτεινόμενη τιμή >0,90 για καλή προσαρμογή του μοντέλου, γ) τον δείκτη TLI με προτεινόμενη τιμή >0,90 για καλή προσαρμογή του μοντέλου, δ) τον δείκτη RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) με προτεινόμενη τιμή <0.08 για καλή προσαρμογή του μοντέλου, ενώ από 0,8 έως 0,1 μέτρια, ε) SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) με προτεινόμενη τιμή <0.08 και στ) τον δείκτη NFI με προτεινόμενη τιμή κοντά στο 1 για καλή προσαρμογή του μοντέλου (Hair et al., 2014· Kenny, Kaniskan & McCoach 2015).

Για τον έλεγχο της αξιοπιστίας της εσωτερικής συνάφειας του εργαλείου συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής «Alpha» του Cronbach. Διερευνήθηκε η αξιοπιστία της εσωτερικής συνάφειας και ομοιογένειας των ομάδων ερωτήσεων καθώς και εάν εμφανίζουν συνολικά υψηλές συσχετίσεις όταν συνδυαστούν και σχηματίσουν μια κλίμακα (Litwin, 1995). Αυτή η διαδικασία επέτρεψε τη δημιουργία μεταβλητών-συνολικών δεικτών από τον μέσο όρο των επιμέρους μεταβλητών. Ακολούθησε η στατιστική ανάλυση των ερωτηματολογίων η οποία πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πακέτο για τις IBM® SPSS® Statistics.

Ακολούθησε η περιγραφική ανάλυση, καθώς εν συνεχεία επαγωγική στατιστική για να διερευνηθούν οι στατιστικά σημαντικές διαφορές που εμφανίζονται στις δηλώσεις των εκπαιδευόμενων μεταξύ των Νομών της Περιφέρειας Κρήτης. Συγκεκριμένα, εξετάστηκαν τα δεδομένα με τον στατιστικό έλεγχο one-way ANOVA, ελέγχοντας τα αίτια της ΜΔ και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού ως προς τη μεταβλητή του Νομού. Όπου βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές, πραγματοποιήθηκαν post hoc tests, χρησιμοποιώντας τα test Tukey Honest Significant Difference (HSD) ή Fishers Least Significant Difference (LSD). Στο άρθρο θα αναφερθούν τα πιο σημαντικά ευρήματα της ανάλυσης, όπου και διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές.

2.4. Συμμετέχοντες

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 213 εκπαιδευόμενοι και εκπαιδευόμενες που συναίνεσαν να συμμετάσχουν στη μελέτη, και φοιτούσαν στα ΣΔΕ και ΣΔΕΚΚ του νησιού. Συγκεκριμένα, συμμετείχαν 5 δομές δεύτερης ευκαιρίας εκ των οποίων 2 ήταν από τον Νομό Χανίων (ΣΔΕ, ΣΔΕΚΚ),1 από τον Νομό Ρεθύμνης, 1 από τον Νομό Ηρακλείου και 1 από τον Νομό Λασιθίου.

Αναλυτικότερα, στην έρευνα συμμετείχαν 114 άνδρες (54,5%) και 95 γυναίκες (45,5%) από τους οποίους οι 181 (85,0%) φοιτούν σε ΣΔΕ και οι 32 (15,0%) φοιτούν σε ΣΔΕΚΚ. Το 18,9% του δείγματος είναι κάτω των 30 ετών, το 30,3% είναι 31-40 ετών, το 39,8% είναι 41-50 ετών, το 9,0% είναι 51-60 ετών και το 2,0% είναι άνω των 60 ετών. Από τους συμμετέχοντες σχετικά με την οικογενειακή τους κατάσταση το 28,0% δήλωσε άγαμος/η, το 52,6 έγγαμος/η, το 3,8% χήρος/α και το 15,6% διαζευγμένος/η. Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης το 1,0% του δείγματος δεν εγγράφηκε στο Δημοτικό, το 3,4% ολοκλήρωσε μερικές τάξεις του Δημοτικού, το 60,5% ολοκλήρωσε το Δημοτικό, το 22,0% ολοκλήρωσε την Α΄ Γυμνασίου και το 13,2% ολοκλήρωσε την Β΄ Γυμνασίου.

Όσον αφορά τη χώρα προέλευσης, 169 συμμετέχοντες (ποσοστό 80,1%) κατάγονται από την Ελλάδα και 42 συμμετέχοντες (ποσοστό 19,9%) από χώρα της αλλοδαπής (Πίνακας 3).

Πίνακας 3: Δημογραφικές πληροφορίες συμμετεχόντων.

Δημογραφικά χαρακτηριστικά / ποσοστό απόκρισης (%)		**Συχνότητα**	**% συνολικών απαντήσεων**
Φύλο (98,1)	Άνδρες	114	54,5
	Γυναίκες	95	45,5
Ηλικία (94,4)	18-30	38	18,9
	31-40	61	30,3
	41-50	80	39,8
	51-60	18	9,0
	>61	4	2,0
Επίπεδο εκπαίδευσης (96,2)	Δεν εγγράφηκε στο Δημοτικό	2	1,0
	Ολοκλήρωσε μερικές τάξεις του Δημοτικού	7	3,4
	Ολοκλήρωσε το Δημοτικό	124	60,5
	Ολοκλήρωσε την Α΄ Γυμνασίου	45	22,0
	Ολοκλήρωσε την Β΄ Γυμνασίου	27	13,2
Οικογενειακή κατάσταση (99.1)	Άγαμος/η	59	28,0
	Έγγαμος/η	111	52,6
	Χήρος/α	8	3,8
	Διαζευγμένος/η	33	15,6
Χώρα προέλευσης (99,1)	Ελλάδα	169	80,1
	Άλλη	42	19,9
Δομή φοίτησης (100)	ΣΔΕ	181	85
	ΣΔΕΚΚ	32	15
Νομός (100)	Χανιά	87	40,8
	Ηράκλειο	75	35,2
	Ρέθυμνο	28	13,1
	Λασίθι	23	10,8

3. Αποτελέσματα

Το μοντέλο που επιβεβαιώθηκε κατά την Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση, είχε καλή προσαρμογή στους αναγκαίους δείκτες όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 4. Το συνολικό μοντέλο Αιτίων της Μαθητικής Διαρροής παρουσιάζει υψηλή αξιοπιστία με δείκτη Cronbach's Alpha = 0,971. Αντίστοιχα, υψηλή αξιοπιστία παρουσιάζουν οι επιμέρους κατηγορίες των Εκπαιδευτικών Αιτίων (Cronbach's Alpha = 0,925), των Κοινωνικών-Οικογενειακών Αιτίων (Cronbach's Alpha = 0,968), των Οικονομικών-Επαγγελματικών Αιτίων (Cronbach's Alpha = 0,947) και των Ατομικών Αιτίων (Cronbach's Alpha = 0,974) της Μαθητικής Διαρροής.

Πίνακας 4: Αποτελέσματα δεικτών καλής προσαρμογής.

Goodness of fit index	***Cut-off value***	**Research Model**	**Model**
RMSEA	≤ 0.08	0,087	Less Fit
NFI	≥ 0.90	0,903	Good Fit
x^2/df	≤ 3.0	2,618	Good Fit
TLI	≥ 0.90	0,902	Good Fit
CFI	≥ 0.90	0,936	Good Fit
Standardized RMR	<0.08	0,0565	Good Fit

3.1. Σύγκριση αιτίων πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου ανά Νομό

Όσον αφορά τον Νομό Ηρακλείου, οι εκπαιδευόμενοι φαίνεται να προτάσσουν τα Οικονομικά-Επαγγελματικά αίτια ΜΔ με μέσο όρο 2,742. Αναλυτικότερα, παρατηρούμε στον Πίνακα 5 ότι όσον αφορά τα επιμέρους αίτια που συνετέλεσαν στη ΜΔ των εκπαιδευόμενων σε νεαρή ηλικία ήταν το διαζύγιο των γονέων (μ.ο. 3,33), η εργασία για την ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 3,2) και η καταγωγή από πολύτεκνη οικογένεια (μ.ο. 3,19). Δεύτερη κατηγορία αιτίων ΜΔ είναι τα Κοινωνικά-Οικογενειακά με μέσο όρο 2,476 με τα επιμέρους αίτια που οδήγησαν στη ΜΔ να είναι η θρησκεία (μ.ο. 3,0), το φύλο (μ.ο. 2,53) και η μη υποστήριξη των γονέων (μ.ο. 2,51). Ακολουθούν τα Ατομικά αίτια ΜΔ με μέσο όρο 2,453, με τα επιμέρους Ατομικά αίτια που οδήγησαν στη ΜΔ των εκπαιδευόμενων να είναι η αναπηρία (μ.ο. 3,0) και η απόκτηση παιδιού (μ.ο. 3,0). Τελευταία σε σειρά κατηγορία αιτίων ΜΔ φαίνεται να είναι τα Εκπαιδευτικά αίτια, με μέσο όρο 2,223 με τα επιμέρους αίτια που συνετέλεσαν στη ΜΔ σε μικρή ηλικία των εκπαιδευόμενων να είναι η μη ύπαρξη κατάλληλων δομών ενίσχυσης για την παραμονή στο σχολείο (μ.ο. 2,87) και η αδυναμία των εκπαιδευτικών να αντιμετωπίσουν τα φαινόμενα μαθητικής διαρροής (μ.ο. 2,7).

Πίνακας 5: Νομός Ηρακλείου - Μέσος όρος και τυπική απόκλιση των τεσσάρων σύνθετων μεταβλητών σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευόμενων για τα αίτια Μαθητικής Διαρροής.

	N	Mean	SD
Οικονομικά	69	2,742	,9018
Κοινωνικά-Οικογενειακά	62	2,476	,9445
Ατομικά	50	2,453	1,0292
Εκπαιδευτικά	57	2,223	,9478
Valid n (listwise)	37		

Όσον αφορά τα ΣΔΕ του Νομού Χανίων, οι εκπαιδευόμενοι φαίνεται να προτάσσουν τα Οικονομικά-Επαγγελματικά αίτια ΜΔ με μέσο όρο 2,903. Αναλυτικότερα, παρατηρείται στον Πίνακα 6 ότι όσον αφορά τα επιμέρους αίτια που συνετέλεσαν στη ΜΔ των εκπαιδευόμενων σε νεαρή ηλικία ήταν η προτίμηση εργασίας αντί της φοίτησης στο σχολείο (μ.ο. 3,22) και η εργασία με στόχο την ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 2,98). Δεύτερη κατηγορία αιτίων ΜΔ φαίνεται να είναι τα Κοινωνικά-Οικογενειακά με μέσο όρο 2,579 και τα επιμέρους αίτια που οδήγησαν στη ΜΔ των εκπαιδευόμενων να είναι το διαζύγιο των γονέων (μ.ο. 2,91) και η καταγωγή από πολύτεκνη οικογένεια (μ.ο. 2,9). Ακολουθούν τα Εκπαιδευτικά αίτια ΜΔ με μέσο όρο 2,349. Αναλυτικότερα, όσον αφορά τα επιμέρους Εκπαιδευτικά αίτια που οδήγησαν στη ΜΔ των εκπαιδευόμενων ήταν η επανάληψη της ίδιας τάξης (μ.ο. 2,67) και οι χαμηλές προσδοκίες των εκπαιδευτικών για την πρόοδό του/της μαθητή/τριας (μ.ο. 2,66). Τελευταία σε σειρά κατηγορία αιτίων ΜΔ φαίνεται να είναι τα Ατομικά με μέσο όρο 2,305. Αναλυτικότερα, όσον αφορά τα επιμέρους αίτια που συνετέλεσαν στη ΜΔ σε μικρή ηλικία των εκπαιδευόμενων ήταν οι χαμηλές επιδόσεις (μ.ο. 2,27) και το φύλο του/της μαθητή/τριας (μ.ο. 2,26).

Πίνακας 6: Νομός Χανίων - Μέσος όρος και τυπική απόκλιση των τεσσάρων σύνθετων μεταβλητών σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευόμενων για τα αίτια Μαθητικής Διαρροής.

	N	Mean	SD
Οικονομικά	76	2,903	,9268
Κοινωνικά-Οικογενειακά	60	2,579	,9362
Εκπαιδευτικά	61	2,349	,9363
Ατομικά	49	2,305	1,0575
Valid n (listwise)	36		

Όσον αφορά τον Νομό Ρεθύμνου, οι εκπαιδευόμενοι φαίνεται να προτάσσουν τα Οικονομικά-Επαγγελματικά αίτια ΜΔ με μέσο όρο 3,032. Αναλυτικότερα, παρατηρούμε στον Πίνακα 7 ότι όσον αφορά τα επιμέρους αίτια που συνετέλεσαν στη ΜΔ των εκπαιδευόμενων σε νεαρή ηλικία ήταν η εργασία για την ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος (μ.ο. 3,21) και η προτίμηση εργασίας αντί φοίτησης στο σχολείο (μ.ο. 3,0). Δεύτερη κατηγορία αιτίων ΜΔ φαίνεται να είναι τα Κοινωνικά-Οικογενειακά με μέσο όρο 2,899, με τα επιμέρους αίτια να είναι η έλλειψη εκτίμησης από τον κοινωνικό περίγυρο (μ.ο. 3,25), η καταγωγή από πολύτεκνη οικογένεια (μ.ο. 3,08) και το φύλο (μ.ο. 2,83). Ακολουθούν τα Ατομικά αίτια ΜΔ με μέσο όρο 2,882 όπως για παράδειγμα η απόκτηση παιδιού σε μικρή ηλικία (μ.ο. 3,4) και το διαζύγιο γονέων (μ.ο. 3,0).

Μικρότερο ρόλο στη ΜΔ φαίνεται να αποδίδουν στα Εκπαιδευτικά αίτια με μέσο όρο 2,32. Αναλυτικότερα, όσον αφορά τα επιμέρους Εκπαιδευτικά αίτια που συνετέλεσαν στη ΜΔ σε μικρή ηλικία των εκπαιδευόμενων ήταν οι κακές διαπροσωπικές σχέσεις με τους εκπαιδευτικούς (μ.ο. 2,75) και με τους συμμαθητές (μ.ο. 2,375).

Πίνακας 7: Νομός Ρεθύμνης - Μέσος όρος και τυπική απόκλιση των τεσσάρων σύνθετων μεταβλητών σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευόμενων για τα αίτια Μαθητικής Διαρροής.

	N	Mean	SD
Οικονομικά	24	3,032	,8646
Κοινωνικά-Οικογενειακά	23	2,899	,9272
Ατομικά	16	2,882	1,0122
Εκπαιδευτικά	21	2,320	,9642
Valid n (listwise)	13		

Όσον αφορά τον Νομό Λασιθίου, οι εκπαιδευόμενοι φαίνεται να προτάσσουν τα Οικονομικά-Επαγγελματικά αίτια ΜΔ με μέσο όρο 2,919. Αναλυτικότερα, παρατηρούμε στον Πίνακα 8 ότι όσον αφορά τα επιμέρους αίτια που συνετέλεσαν στη ΜΔ των εκπαιδευόμενων σε νεαρή ηλικία ήταν η ανεργία των γονέων (μ.ο. 3,83) και η απόφαση εργασίας από μικρή ηλικία (μ.ο. 3,4). Δεύτερη κατηγορία αιτίων ΜΔ φαίνεται να είναι τα Ατομικά με μέσο όρο 2,667 όπως η απόκτηση παιδιού (μ.ο. 3,25). Ακολουθούν τα Εκπαιδευτικά αίτια ΜΔ με μέσο όρο 2,374 και συγκεκριμένα η χρήση ακατάλληλων διδακτικών πρακτικών από τους εκπαιδευτικούς (μ.ο. 3,0) και η επανάληψη της ίδιας τάξης (μ.ο. 3,0). Τελευταία σε σειρά κατηγορία αιτίων ΜΔ φαίνεται να είναι τα Κοινωνικά-Οικογενειακά με μέσο όρο 2,359. Αναλυτικότερα, όσον αφορά τα επιμέρους αίτια που συνετέλεσαν στη ΜΔ σε μικρή ηλικία των εκπαιδευόμενων ήταν η καταγωγή από πολύτεκνη οικογένεια (μ.ο. 3,13) και η χαμηλή εκτίμηση από τον κοινωνικό περίγυρο (μ.ο. 2,83).

Πίνακας 8: Νομός Λασιθίου - Μέσος όρος και τυπική απόκλιση των τεσσάρων σύνθετων μεταβλητών σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευόμενων για τα αίτια Μαθητικής Διαρροής.

	N	Mean	SD
Οικονομικά	20	2,919	,8241
Ατομικά	16	2,667	1,0055
Εκπαιδευτικά	19	2,374	,8964
Κοινωνικά-Οικογενειακά	20	2,359	1,0795
Valid n (listwise)	15		

Η επαγωγική ανάλυση όσον αφορά τον Νομό που βρίσκονται οι δομές δεύτερης ευκαιρίας φανέρωσε στατιστικά σημαντικές διαφορές στα αίτια ΜΔ σε έναν μικρό αριθμό μεταβλητών. Συγκεκριμένα, εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους Νομούς σε δύο αίτια ΜΔ, τα οποία είναι «βίωσα την απώλεια ενός ή και των δύο γονέων» (F = 3,361, p = .020) και «η ανεργία των γονέων» (F = 3,655, p = .017). Post hoc συγκρίσεις στο αίτιο ΜΔ που αφορά την

απώλεια γονέων, φανέρωσαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους των δομών δεύτερης ευκαιρίας του Νομού Ρεθύμνης και του Νομού Χανίων, όπου φαίνεται να επηρεάζει περισσότερο τους εκπαιδευόμενους στον Ν. Ρεθύμνης. Όμοια, post hoc συγκρίσεις φανέρωσαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στο αίτιο της ανεργίας γονέων ανάμεσα στον Ν. Λασιθίου (M = 3.833) και με κάθε έναν με τους Νομούς Ηρακλείου (M = 2.321) και Χανίων (M = 2.379), με την ανεργία των γονέων να επηρεάζει περισσότερο τους εκπαιδευόμενους στον Ν. Λασιθίου, εν συγκρίσει με καθένα από τους άλλους Νομούς.

3.2. Σύγκριση πληθυσμών ενήλικων εκπαιδευόμενων ανά Νομό

Όσον αφορά τις στατιστικά σημαντικές διαφορές των δημογραφικών χαρακτηριστικών των πληθυσμών των εκπαιδευόμενων ανάμεσα στους Νομούς της Περιφέρειας Κρήτης, παρατηρούνται στατιστικά σημαντικές διαφορές στο φύλο των εκπαιδευόμενων (F = 3,750, p = .012), στο θρήσκευμα (F = 5,715, p = .001), στον αριθμό τέκνων (F = 3,305, p = .022), στη χώρα προέλευσης (F = 4,248, p = .006), στη μητρική γλώσσα (F = 9,033, p = .000) και στη γνώση ελληνικών (F = 4,482, p = .005) των εκπαιδευόμενων. Post hoc συγκρίσεις στα παραπάνω δημογραφικά χαρακτηριστικά φανέρωσαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους των δομών δεύτερης ευκαιρίας ως προς το φύλο των εκπαιδευόμενων ανάμεσα στον Νομό Ηρακλείου (M = 1.55) και τον Νομό Χανίων (M = 1.32), με το γυναικείο φύλο να συμμετέχει περισσότερο στις δομές δεύτερη ευκαιρίας του Ν. Ηρακλείου. Post hoc συγκρίσεις στο θρήσκευμα των εκπαιδευόμενων φανέρωσαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στους Νομούς Ρεθύμνου (M = 1.071) και Ηρακλείου (M = 1.027). Μια όμοια στατιστικά σημαντική διαφορά υπάρχει στον αριθμό τέκνων των εκπαιδευόμενων του Ν. Ηρακλείου (M = 2,26) εν συγκρίσει με τον Ν. Χανίων (M = 1,61). Όσον αφορά τη χώρα προέλευσης, post hoc συγκρίσεις φανερώνουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δομών δεύτερης ευκαιρίας Ηρακλείου (M = 1.04) και Χανίων (M = 1.33), με περισσότερους αλλοδαπούς εκπαιδευόμενους στον Ν. Χανίων. Όμοια, ως προς τη μητρική γλώσσα, post hoc συγκρίσεις φανερώνουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δομών δεύτερης ευκαιρίας του Ν. Ηρακλείου και με κάθε ένα από τους Νομούς Χανίων και Λασιθίου, με περισσότερους εκπαιδευόμενους με μητρική γλώσσα την ελληνική στο Ν. Ηρακλείου (M = 1.04) εν συγκρίσει με τον Ν. Χανίων (M = 1.345) και Ν. Λασιθίου (M = 1.364).

Επιπλέον, όσον αφορά τα εργασιακά χαρακτηριστικά του πληθυσμού των εκπαιδευόμενων παρατηρούνται στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς την επαγγελματική κατάσταση (ανεργία ή όχι) αμέσως μετά την αρχική ΜΔ (F = 2,838 p = .039), καθώς και τη θέση εργασίας των εκπαιδευόμενων (F = 3,028 p = .031). Post hoc συγκρίσεις φανέρωσαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στην επαγγελματική κατάσταση (ανεργία ή όχι) αμέσως μετά την αρχική ΜΔ ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους των δομών δεύτερης ευκαιρίας του Ν. Χανίων (M = 0.51) και τους Νομούς Ηρακλείου (M = 0.33) και Λασιθίου (M = 0.21), με τους εκπαιδευόμενους του Ν. Χανίων να βρέθηκαν αντιμέτωποι με την ανεργία σε μεγαλύτερο βαθμό εν συγκρίσει με τους άλλους δύο Νομούς. Όσον αφορά τη θέση εργασίας των εκπαιδευόμενων, post hoc αναλύσεις έδειξαν στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους των Ν. Ηρακλείου (M = 2.26) και Ν. Λασιθίου (M = 3.55).

Όμοια, τα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των πληθυσμών εμφανίζουν μικρές διαφορές, κυρίως στη συνολική επίδοση (F = 3,091 p = .028) και στη γνώση ελληνικών (F = 4,482 p = .005). Post hoc συγκρίσεις στη συνολική επίδοση φανέρωσαν στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους του Ν. Λασιθίου και των Νομών Ηρακλείου και Χανίων, με τους εκπαιδευόμενους του Ν. Λασιθίου (M = 4.00) να έχουν καλύτερες επιδόσεις έναντι των εκπαιδευόμενων των Νομών Ηρακλείου (M = 3.55) και Χανίων (M = 3.61). Ενώ, σχετικά με τη γνώση ελληνικών παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους του Ν. Χανίων και των Νομών Ρεθύμνου και Λασιθίου, με τους εκπαιδευόμενους των Νομών Ρεθύμνου (M = 4.52) και Λασιθίου (M = 4.52) να έχουν καλύτερη γνώση ελληνικών έναντι των εκπαιδευόμενων του Ν. Χανίων (M = 3.94).

4. Συζήτηση

Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου είναι ένα επίκαιρο φαινόμενο στην Περιφέρεια Κρήτης καθώς στους Νομούς της παρατηρούνται τα υψηλότερα ποσοστά μαθητικής διαρροής πανελλαδικά. Ωστόσο, οι Νομοί της Κρήτης διαφέρουν μεταξύ τους όσον αφορά την έκταση, τον πληθυσμό, την οικονομική δραστηριότητα και το οικονομικό περιβάλλον, διαφοροποιήσεις που αποτυπώνονται και στην εκπαίδευση. Σε επίπεδο Περιφέρειας η ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, τουριστική και αγροτική, παρέχει «κίνητρα» αποχώρησης των μαθητών/τριών από την εκπαίδευση, ώστε να ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, αναδεικνύουν τη σημαντικότητα των οικονομικών-επαγγελματικών παραγόντων στην εγκατάλειψη του σχολείου, αίτια τα οποία προτάσσονται στο σύνολο των Νομών του νησιού. Η κοινή αυτή «γραμμή» φαίνεται λογική καθώς σε ολόκληρη την περιφέρεια υπάρχουν ομοιότητες στο οικονομικό περιβάλλον των Νομών, με κυρίαρχες οικονομικές δραστηριότητες αυτές του τουρισμού, της γεωργίας και της κτηνοτροφίας (Dwyer, 1996· Ρουσέας & Βρετάκου, 2006· Κυρίδης, 2013). Οπότε η κοινή πρόταξη των οικονομικών αιτίων διαρροής συνάδει με τις πανομοιότυπες οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων και τις πιθανές επιδράσεις που έχουν στις επιλογές εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευόμενοι των ΣΔΕ και ΣΔΕΚΚ και των τεσσάρων Νομών φαίνεται να πιστεύουν ότι η εγκατάλειψη του σχολείου σε μικρή ηλικία οφείλεται *στηνυποχρέωση συμβολής στο οικογενειακό εισόδημα*, καθώς και *στηνπροτίμηση εργασίας έναντι της φοίτησης στο σχολείο*. Το πόρισμα αυτό έρχεται σε συμφωνία με την έρευνα των Lavrijsen και Nicaise (2013), οι οποίοι συμπεραίνουν τη συσχέτιση των μέσων ποσοστών ΜΔ και της οικονομικής δυνατότητας της οικογένειας, που ωθεί τον μαθητή στην αγορά εργασίας. Το ίδιο υποστηρίζει και ο Dwyer (1996), ο οποίος αναφέρεται *στηνπροτίμηση ένταξης στην αγορά εργασίας έναντι της συνέχισης της φοίτησης*, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις δυσμενούς οικονομικής κατάστασης της οικογένειας και σε χρονικές περιόδους όπου παρατηρούνται υψηλά ποσοστά απασχόλησης στην αγορά εργασίας. Η διαπίστωση αυτή εξηγεί το φαινόμενο της υψηλής μαθητικής διαρροής, η οποία παρατηρείται σε περιοχές με εποχιακές εργασίες, όπως οι τουριστικές περιοχές στην Ελλάδα (Ρουσέας & Βρετάκου, 2006· Κυρίδης, 2013).

Διαφοροποίηση παρατηρείται όσον αφορά τα περιγραφικά αποτελέσματα, και συγκεκριμένα στον Ν. Λασιθίου, με τα κοινωνικά-οικογενειακά αίτια ΜΔ να δηλώνονται σε μικρότερη συχνότητα και βαρύτητα εν συγκρίσει με τους υπόλοιπους Νομούς στους οποίους δηλώνονται δεύτερα σε μέσο όρο. Οι διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε περιοχές της ίδιας περιφέρειας αποτελούν συμπέρασμα και των De Witte και Van Klaveren (2012). Η διαφοροποίηση αυτή στον Ν. Λασιθίου θα μπορούσε να αποδοθεί στην μειωμένη αστικότητα που χαρακτηρίζει τον Νομό, καθώς είναι ο λιγότερο κατοικημένος Νομός της Περιφέρειας Κρήτης και επιπλέον η συγκέντρωση πληθυσμού διαιρείται σε τρία αστικά κέντρα (Άγιος Νικόλαος, Σητεία, Ιεράπετρα) με πληθυσμό κατοίκων έως 16.139. Αντίθετα, ο αμέσως επομένως σε πληθυσμό Νομός του Ρεθύμνου έχει πυκνότερη συγκέντρωση πληθυσμού στο αστικό του κέντρο με 34.300 κατοίκους (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2014).

Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού των εκπαιδευόμενων παρατηρείται ετερογένεια ανάμεσα στους Νομούς της Περιφέρειας. Προσεγγίζοντας ολιστικά τις στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους Νομούς φαίνεται ότι ο πληθυσμός των εκπαιδευόμενων του Ν. Ηρακλείου παρουσιάζει περισσότερες διαφοροποιήσεις εν συγκρίσει με τους υπόλοιπους Νομούς. Αναλυτικότερα, εμφανίζεται στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στον Ν. Ηρακλείου και 1) στον Ν. Χανίων ως προς το φύλο, τη χώρα προέλευσης και τη μητρική γλώσσα, 2) στον Ν. Λασιθίου ως προς τη μητρική γλώσσα, 3) στον Ν. Ρεθύμνου ως προς το θρήσκευμα. Το μικρότερο ποσοστό μεταναστών εκπαιδευόμενων στον Ν. Ηρακλείου έναντι των υπόλοιπων Νομών της περιφέρειας, μπορεί να ερμηνεύσει τις διαφορές αυτές, σε μητρική γλώσσα και χώρα προέλευσης, αλλά και σε ένα βαθμό στο φύλο, το οποίο συνδυαστικά με τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά μειονοτήτων αναφέρεται ότι σχετίζεται με τη μειωμένη παρακολούθηση και τη μαθητική διαρροή (Ασκούνη, 2006· Cemalcilar & Gökşen, 2014). Όσον αφορά τα εργασιακά χαρακτηριστικά του πληθυσμού εμφανίζεται μία στατιστική διαφορά στη μεταβλητή της εργασιακής κατάστασης αμέσως μετά την εγκατάλειψη του σχολείου, όπου οι εκπαιδευόμενοι του Ν. Χανίων αντιμετώπισαν ανεργία εν συγκρίσει με τους εκπαιδευόμενους των Νομών Ηρακλείου και Λασιθίου. Επίσης, όσον αφορά τα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά οι εκπαιδευόμενοι των Νομών Ηρακλείου και Χανίων έχουν χαμηλότερες επιδόσεις εν συγκρίσει με τον Ν. Λασιθίου.

5. Συμπεράσματα

Από τα ευρήματα της έρευνας παρατηρούνται διαφοροποιήσεις, τόσο στα αίτια ΜΔ, όσο και στους πληθυσμούς των ενήλικων εκπαιδευόμενων που επιλέγουν να φοιτήσουν σε δομές δεύτερης ευκαιρίας. Αναδεικνύεται ότι τα οικονομικά-επαγγελματικά αίτια είναι αυτά που ώθησαν τους ενήλικους πλέον εκπαιδευόμενους στην πρόωρη εγκατάλειψη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Κρήτης. Ωστόσο, παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις ανάμεσα στους Νομούς της ίδιας περιφέρειας, που πιθανόν σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά του τοπικού περιβάλλοντος, που δύναται να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά τις γειτνιάζουσες σχολικές μονάδες (Clycq et al., 2017). Επιπλέον, ως προς τη σύγκριση των πληθυσμών των εκπαιδευόμενων των δομών δεύτερης ευκαιρίας των Νομών, συμπεραίνεται ότι εμφανίζουν ετερογένεια ως προς τα χαρακτηριστικά τους, καθώς εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές κυρίως όσον αφορά το φύλο, τη χώρα προέλευσης, καθώς και την εργασιακή κατάσταση μετά την εγκατάλειψη του σχολείου. Παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των στατιστικά σημαντικών διαφορών εμφανίζεται μεταξύ του πληθυσμού των εκπαιδευόμενων των δομών δεύτερης ευκαιρίας του Ν. Ηρακλείου και ενός ή δύο άλλων Νομών, πράγμα που μπορεί να ερμηνευθεί από τον υψηλό βαθμό αστικότητας, καθώς αποτελεί το πολυπληθέστερο αστικό κέντρο του νησιού.

Καταληκτικά, η παρούσα έρευνα με την παραγοντική ανάλυση επιβεβαιώνει την προτεινόμενη κατηγοριοποίηση των αιτίων της Μαθητικής Διαρροής σε κοινωνικά-οικογενειακά, οικονομικά-επαγγελματικά, ατομικά και εκπαιδευτικά η οποία ισχύει και στον πληθυσμό των εκπαιδευόμενων της Περιφέρειας Κρήτης. Επίσης, διαπιστώνει ότι υπάρχουν διαφορές στα αίτια πρόωρης εγκατάλειψης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε νεαρή ηλικία μεταξύ των Νομών της Περιφέρειας Κρήτης και επιβεβαιώνει παλαιότερες έρευνες αναφορικά με την ποικιλία των αιτίων της μαθητικής διαρροής. Τέλος, διαπιστώνεται ότι οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι που επιστρέφουν στην εκπαίδευση μέσω των δομών δεύτερης ευκαιρίας αποτελούν μία ετερογενή πληθυσμιακή ομάδα, καθώς εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους πληθυσμούς των εκπαιδευόμενων στους Νομούς της Κρήτης. Η διαπίστωση αυτή, ότι τα άτομα που επιλέγουν να επιστρέψουν στην εκπαίδευση αποτελούν μία ετερογενή ομάδα, έρχεται να επιβεβαιώσει και να συμπληρώσει τα ευρήματα παλιότερων ερευνών σύμφωνα με τις οποίες οι διαρρέοντες από την υποχρεωτική εκπαίδευση αποτελούν μία ετερογενή πληθυσμιακά ομάδα (Janosz et al., 2000).

Βιβλιογραφία

Baye, A., Demeuse, M., Nicaise, J., Matoul, A., Straeten, M. H., MEURENT, D.,... & BOVE, G. (2005). Equity in European Educational System. A set of indicators. *European educational research journal*, 4(2), 1-151. Ανακτήθηκε 22/12/2020 από τη διεύθυνση: http://www.okm.gov.hu/download.php?docID=296

Boudesseul, G., Grelet, Y., & Vivent, C. (2012). Les risques sociaux du décrochage : vers une politique territorialisée de prévention ?, *Céreq Bref, n°304*, 2012, 4p. Ανακτήθηκε 22/12/2020 από τη διεύθυνση: https://www.cereq.fr/les-risques-sociaux-du-decrochage-vers-une-politique-territorialisee-de-prevention

Cemalcilar, Z., & Gökşen, F. (2014). Inequality in social capital: social capital, social risk and drop-out in the Turkish education system. *British Journal of Sociology of Education, 35*(1), 94-114. Ανακτήθηκε 13/12/2020 από τη διεύθυνση: https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01425692.2012.740807?needAccess=true

Clycq, N., Nouwen, W., Van Caudenberg, R., Orozco, M., Van Praag, L. & Timmerman, C. (2017). *Theoretical and methodological considerations when studying early school leaving in Europe.* CeMIS, University of Antwerp. Ανακτήθηκε 17/12/2020 από τη διεύθυνση: https://doc.anet.be/docman/docman.phtml?file=.irua.a9c663.150510.pdf

Creswell, J. (2011). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας.* Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

De Witte, K., & Van Klaveren, C. (2012). Comparing students by a matching analysis-on early school leaving in Dutch cities. *Applied Economics*, *44*(28), 3679-3690. Ανακτήθηκε 15/12/2020 από διεύθυνση: http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00036846.2011.579069?needAccess=true

De Witte, K., Nicaise, I., Lavrijsen, J., Van Landeghem, G., Lamote, C., & Van Damme, J. (2013). The impact of institutional context, education and labour market policies on early school leaving: a comparative analysis of EU countries. *European Journal of Education, 48*(3), 331-345. Ανακτήθηκε 14/12/2020 από τη διεύθυνση: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/ejed.12034

Dekkers, H., & Driessen, G. (1997). An evaluation of the educational priority policy in relation to early school leaving. *Studies in educational Evaluation*, *23*(3), 209-230. Ανακτήθηκε 11/12/2020 από τη διεύθυνση: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0191491X9700014X

Dwyer, P. (1996). *Opting Out: Early School Leavers and the Degeneration of Youth Policy*. Hobart, Tasmania: National Clearinghouse for Youth Studies & Youth Research Centre.

European Commission, EACEA, Eurydice and Cedefop, 2014. *Tackling Early Leaving from Education and Training in Europe: Strategies*, *Policies and Measures*. Eurydice and Cedefop Report. Ανακτήθηκε 12/6/2020 από τη διεύθυνση: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1b66bb9e-7d3e-11e5-b8b7-01aa75ed71a1/language-en

Eurostat. (2016). Glossary: Early leaver from education and training. Ανακτήθηκε 19/11/2020 από τη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Early_leaver_from_education_and_training

Eurostat. (2020). Database. Ανακτήθηκε 1/11/2020, από τη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database

Ferguson, B., Tilleczek, K., Boydell, K., Rummens, J. A., Cote, D., & Roth-Edney, D. (2005). *Early school leavers: Understanding the lived reality of student disengagement from secondary school.* Final Report submitted to the Ontario Ministry of Education and Training, Special Education Branch. Ανακτήθηκε 14/12/2020 από τη διεύθυνση: http://www.ontla.on.ca/library/repository/mon/13000/258815.pdf

Griffin, P. (2005). Developing a measure of wealth for primary student families in a developing country: Comparison of two methods of psychometric calibration. *Studies in Educational Evaluation*, *31*(2-3), 192-206.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). Multivariate data analysis: Pearson new international edition. *Essex: Pearson Education Limited*.

Janosz, M., Le Blanc, M., Boulerice, B., & Tremblay, R. E. (2000). Predicting different types of school dropouts: A typological approach with two longitudinal samples. *Journal of educational psychology*, *92*(1), 171-190. Ανακτήθηκε 27/11/2020 από τη διεύθυνση: https://www.researchgate.net/publication/232546461_Predicting_types_of_school_dropouts_A_typological_approach_with_two_longitudinal_samples_Journal_of_Educational_Psychology_92_171-190

Kenny, D. A., Kaniskan, B., & McCoach, D. B. (2015). The performance of RMSEA in models with small degrees of freedom. *Sociological Methods & Research*, *44*(3), 486-507.

Keppens, G., & Spruyt, B. (2017). The development of persistent truant behaviour: an exploratory analysis of adolescents' perspectives. *Educational Research*, *59*(3), 353-370. Ανακτήθηκε 23/11/2020 από τη διεύθυνση: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/ejed.12282

Keppens, G., & Spruyt, B. (2018). Truancy in Europe: Does the type of educational system matter?. *European Journal of Education*, *53*(3), 414-426. Ανακτήθηκε 10/11/2020 από τη διεύθυνση: https://doi.org/10.1111/j.ejed.12282

Lavrijsen, J. & Nicaise, I. (2013). *Parental background and early school leaving*. Leuven: Steunpunt SSL. Ανακτήθηκε 24/2/2020 από τη διεύθυνση: https://steunpuntssl.be/Publicaties/Publicaties_docs/ssl-2013.06-1-1-1-parental-background-and-early-school-leaving

Litwin, M. S. (1995). *How to measure survey reliability and validity* (Vol. 7). New York: Sage.

McNeal Jr, R. B. (1999). Parental involvement as social capital: Differential effectiveness on science achievement, truancy, and dropping out. *Social forces*, *78*(1), 117-144.

Network of Experts in Social Sciences of Education and Training (NESSE). (2010). *Early school leaving: Lessons from research for policy makers*. Brussels: European Commission. Ανακτήθηκε 25/11/2020 από τη διεύθυνση: http://www.nesse.fr/nesse/activities/reports/activities/reports/early-school-leaving-report

Patterson, R., (2008). *Neighborhood Effects on High-School Drop-Out Rates and Teenage Childbearing.* Center for Economic Studies.

Rumberger, R. W. (1983). Dropping out of high school: The influence of race, sex, and family background. *American educational research journal, 20(2),* 199-220. Ανακτήθηκε 24/12/2020 από τη διεύθυνση: https://www.jstor.org/stable/1162594?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents

Rumberger, R. W. (2001). *Why students drop out of school and what can be done.* Paper prepared for the conference, *Dropouts in America: How Severe is the Problem? What Do We Know about Intervention and Prevention?* Harvard University. Ανακτήθηκε 27/12/2020 από τη διεύθυνση: https://cloudfront.escholarship.org/dist/prd/content/qt58p2c3wp/qt58p2c3wp.pdf?t=msnxh4

Wehlage, G.G. & Rutter, R. A. (1986). Dropping out: how much do schools contribute to the problem? *Teachers College Record, 87*(3), 374-92. Ανακτήθηκε 28/11/2020 από τη διεύθυνση: https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED275799.pdf

Ασκούνη Ν. (2006). *Η εκπαίδευση της μειονότητας στη Θράκη. Από το περιθώριο στην προοπτική της κοινωνικής ένταξης.* Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2014). *Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011, Κατοικίες Χαρακτηριστικά και Ανέσεις.* Ανακτήθηκε 20/12/2020 από τη διεύθυνση: https://www.statistics.gr/2011-census-pop-hous

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής - Γραφείο Διερεύνησης και Αποτίμησης Εκπαιδευτικού Έργου, (2019). Η Μαθητική Διαρροή στην Ελληνική Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Περίοδος Αναφοράς 2015-2018.

Κάτσικας Χ., & Καβαδίας, Γ. (2000). *Η ανισότητα στην ελληνική εκπαίδευση. Η εξέλιξη των ευκαιριών πρόσβασης στην ελληνική εκπαίδευση (1960-2000).* Αθήνα: Gutenberg.

Κυρίδης, Α. (2013). *Διαστάσεις ενός πολυπαραμετρικού δείκτη για την διερεύνηση των NEETs.* Στο Ν. Παπαδάκης (επιμ), *Βαρόμετρο Απόντων: οι NEETs (Young People Not in Education, Employment or Training) στην Ελλάδα.* Αθήνα: Ι. Σιδέρης

Ρουσέας Π., Βρετάκου Β. (2006). *Η Μαθητική Διαρροή στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο, Ενιαίο Λύκειο, ΤΕΕ), Έρευνα.* Αθήνα: Επτάλοφος Α.Β.Ε.Ε.